

Ольга Мілейко,
 ORCID iD 0000-0001-7590-0546
 завідувач навчально-методичної лабораторії
 управління розвитком регіональної освіти
 Миколаївський обласний інститут
 післядипломної педагогічної освіти
 вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
 olga.mileiko@moipro.mk.ua

Олена Краснокутська,
 учитель української мови та літератури
 Нововасилівська загальноосвітня школа I–III ступенів
 Єланецький район Миколаївська область
 вул. Шкільна, 9, 55520, с. Нововасилівка
 Єланецький район Миколаївська область

УЧИТЕЛЬ – ПОКЛИКАННЯ ЇХНЄ...

У статті йдеться про вчительську династію та її значення для становлення Нової української школи, справи виховання майбутніх громадян, про неоціненний досвід педагогів трьох поколінь із села Нововасилівка на Єланеччині, їхні благородні цінності у справі навчання та виховання, формування корпоративної культури закладу освіти.

К. Д. Ушинський уважав, що вчитель обов'язково повинен поділитися з колегами своїм досвідом, думками, обміркувати питання, що хвилюють, та сумніви щодо правильності обраного шляху або методу виховання. Суголосну думку висловила Л. В. Фадєєва про те, що кращий досвід роботи одного вчителя повинен бути відомий усім учителям країни, а не залишатися в межах однієї школи.

Ключові слова: благородна справа; покликання; сімейна спадковість; вчительська династія; цінності.

© Мілейко О. О., Краснокутська О. П., 2020

Вступ. Із роками кожна людина починає розуміти, що цінність школи дорівнює цінності її вчителя. Воістину правдиві слова... Школа... У кожного вона своя, найкраща, а спогади – найщемливіші. У пам'яті постає шкільне подвір'я з галасливим щебетом дітвори, в уяві зринають картини шкільних буднів і яскравий образ учителя: доброго і лагідного, чесного і вимогливого. У мене таких учителів було багато, учителів із педагогічних династій, які були для мене взірцем, ідеалом, прикладом для наслідування.

У словосполученні «вчительська династія» я вбачаю велич і глибокий зміст. Це – відданість обраній справі, сімейна спад-

ковість, традиція передачі «естафетної палички» від батька до сина, від діда до внука. Це – велике бажання творчості заради дітей. Однією з найважливіших особливостей творчості педагога є те, що об'єкт його праці – дитина – постійно змінний, завжди новий, сьогодні не той, що вчора. Наша праця – формування людини, і це покладає на нас особливу, ні з чим не зіставну відповідальність (Федяєва Л. В., 2011, с. 498).

Якщо говорити про вчительські династії, то хочеться додати, що це покликання від батька й матері. Коли слова «хочу продовжити справу батьків» вимовляють із великим трепетом у другому, третьому й наступних поколіннях – це заслуговує на

особливу повагу.

Метою статті є розповідь про педагогічні родини, які протягом десятиліть здійснювали вагомий вклад у розбудову української школи, формували особистість учня-громадянина, учня-патріота, давали міцні знання й готували своїх вихованців до свідомого вибору професії, до самостійного життя.

Виклад основного матеріалу. Учительські династії – це збереження сімейних традицій, прищеплювання цінності до професії, спадкоємність поколінь, повага до праці батьків і дідів. А ще – це почесно! Цінності вчительських династій благородні, корисні для суспільства, трудового колективу та корпоративної культури. Педагогічні династії та сім'ї – наша гордість. Вони роблять величезний внесок у справу освіти та виховання школярів – майбутніх громадян України. Ця розповідь про династію вчителів із села Нововасилівка Єланецького району Миколаївської області.

Учительська трудова династія Шапошників-Краснокутських відома не лише в Єланецькому районі, а й за його межами. Педагогами були батько – Шапошник Павло Олексійович, учитель фізики і математики, мати – Шапошник Марія Пилипівна, учитель української мови та літератури. Згодом на педагогічний шлях стали їхній син – Шапошник Віталій Павлович, який обрав професію вчителя фізичного виховання, та донька – Олена Павлівна Краснокутська, що пішла маминою стежинкою – обрала професію вчителя української мови та літератури, за нею – її син – Олексій Володимирович Краснокутський, учитель української мови та літератури. На жаль, відійшли у вічність батьки, а діти й онуки продовжують благородну справу навчання та виховання молодого покоління в тій же Нововасилівській загальноосвітній школі І–ІІІ ступенів. Хто ж вони, наші вчителі-наставники?

*Молоде подружжя педагогів:
Шапошник Павло Олексійович і
Шапошник Марія Пилипівна*

*Не одне покоління випускників на
рахунку класного керівника
Шапошника Павла Олексійовича*

*Два покоління педагогів: мати –
Шапошник-Краснокутська
Олена Павлівна та її син –
Краснокутський Олексій
Володимирович*

Шапошник (Цуренко) Марія Пилипівна народилася 18 серпня 1931 року в селі Семено-Пилипівка Нововасилівської сільської ради Єланецького району Миколаївської області в багатодітній селянській родині, яка 1922 року переселилась із Ки-

ївщини на Миколаївщину. Батько Марії був засновником села Семено-Пилипівка. Марія Пилипівна часто згадувала, як важко було сім'ї вижити в голодні 30-ті роки. Особливо вривався в пам'ять важкий післявоєнний час, коли йшла до школи в сусідне

село Нововасилівка напівголодна, від недоїдання паморочилася голова. У кишені був лише шматок макухи, якою всі рятувалися від голоду. У школі дітям варили затірку-баланду. Це і рятувало школярів. Марії дуже хотілося вчитися. І вчилася вона старанно. Багато її однолітків покинули навчання, бо в старших класах за навчання дітей батькам потрібно було платити. Батьки Марії ледве зводили кінці з кінцями, проте дівчина була наполегливою й у 1951 році стала однією з перших випускниць Нововасилівської семирічки.

Трудову діяльність розпочала піонервожатою у Возсіятській середній школі, потім працювала вчителем української мови та літератури в Малодворянській восьмирічній школі. Водночас заочно навчалася на філологічному факультеті Миколаївського державного педагогічного інституту.

У серпні 1952 року Марія одружилась із Шапошником Павлом Олексійовичем, із яким зустрічалася ще в школі. Весілля відгуляли під час зимових студентських канікул. Павло Олексійович навчався на фізико-математичному факультеті педагогічного інституту. За особливим проханням декана філологічного факультету В. А. Фесенка Марію Пилипівну переведено із заочної форми навчання на денну. Молода студентська сім'я винаймала маленьку кімнатку. Хоч матеріально жили й нелегко, але весело. Було багато друзів. Павло Олексійович разом із товаришами часто після занять ішов на підробітки, щоб заробити хоч трохи для сім'ї. Доводилось і вагони розвантажувати, і в порту працювати у вихідні дні. На першу свою «зарплату» Павло купив своїй Марії туфлі, цілих два кілограми мандарин і кілограм цукерок «Оленка». Із мандаринами вийшов курйоз: молоді люди жили в селі і ніколи не пробували таких «делікатесів», тому їли невеликі заморські плоди, як яблука, зі шкіркою. Ще й дивувалися: мовляв, за що так люди полюбляють мандарини, що в них смачного – такі гіркущі, їсти не хочеться! Потім, коли дізналися, як треба їсти ці фрукти, дуже сміялися. А доньку свою назвали вони, до

речі, Оленкою. Це ім'я їм припало до душі зі студентських років.

У 1956 році сім'я Шапошників закінчила навчання. Разом вони отримали направлення на роботу в рідну Нововасилівську середню школу. Марія Пилипівна почала викладати українську мову та літературу, а Павло Олексійович – фізику, математику, астрономію. У трудовій книжці Павла Олексійовича був єдиний запис: «Прийнятий на посаду вчителя фізики та математики Нововасилівської СШ». Рідна школа стала єдиним місцем роботи вчителя. Перші роки були нелегкими. Школа працювала в дві зміни, а ввечері на вчителів чекали учні вечірньої школи. Молодих учителів поважали і в колективі, і в селі.

У 1957 році в подружжя Шапошників народилася донька Олена, а в 1960 році – син Віталій, які в майбутньому продовжили справу батьків. Марія Пилипівна очолювала методичне об'єднання вчителів української мови та літератури в школі та в районі. Працювала завучем, директором Нововасилівської середньої школи. Педагогічний стаж становить 43 роки.

*Марія Пилипівна – директор
Нововасилівської середньої школи.*

Мудра і чуйна людина, яка завжди переймалася проблемами інших і зазвичай вирішувала їх.

1964 року ім'я Шапошник Марії Пилипівни занесено на районну Дошку Пошани Новоодеського району (тоді Єланецький район уходив до складу Новоодеського). Звання відмінника народної освіти УРСР вчительці було присвоєно у 1968 році.

Учитель вищої категорії, нагороджена багатьма грамотами та подяками. Провела багато відкритих уроків, виховних заходів, семінарів з української мови та літератури, народознавства. Марія Пилипівна завжди брала активну участь у художній самодіяльності в школі, сільському клубі. Керувала шкільним драматичним гуртком, хором. Без неї не обходилася жодна репетиція сільського хору. Любила народну пісню, привчала школярів до народної творчості. Була активним учасником фольклорної експедиції Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, яку очолювали фольклористи-дослідники Л. М. Плужник-Мандра та вчитель музики Маложенівської середньої школи Михайло Рахуба (на жаль, уже покійний). За ініціативою Марії Пилипівни в школі створено шкільний музей історії та побуту села. Добре знала народні традиції, звичаї, обряди, щедро ділилася своїми знаннями з колегами, учнями, зокрема вчила вишивати, а роботи відправлялися на обласні виставки. Перебуваючи на заслуженому відпочинку, ще 8 років проводила уроки народознавства. Часто їх відвідували вчителі Єланецького району, батьки учнів. Ці уроки народознавства, які вела Марія Пилипівна, були уроками людяності та справжнього патріотизму. Нагороджена медаллю «Ветеран праці». Завжди пишалася тим, що вчителями стали дочка, син, онук і багато її учнів. До цієї категорії вчителів належить і авторка розвідки, вихованка Марії Пилипівни, її учителя, класного керівника і директора школи. Для нас, учнів, вона була ідеалом, взірцем людяності, освіченості, порядності та інтелігентності. Саме завдяки її настановам, порадам, знанням ми теж ставали вчителями, зокрема української мови та літератури. Одного разу нас з учителькою нагороджували одночасно на сцені обласного палацу суднобудівників. Як вона пишалася тим, що в неї є такі послідовники. Усі квіти того дня були для улюбленої вчительки!

Цього літа, подорожуючи, заїхали до свого села і, звичайно, підійшли до порогу рідної школи, де згадалося все: і злеті, і па-

діння, і наші вчителі:

*Палахкотить калина стиглим гроном,
І зеленню висвічують листки.
Мене стрічає радо рідна школа,
І ви назустріч йдете крізь роки.
Учителько найперша! Друга мамо!
Ви щирість в душах сіяли, добро.
Навчали працювати нас старанно,
І дому отчого не забувають тепло.
За рученьки маленьких нас узявши,
Завели в клас на перший наш урок,
Допомогли упевнено зробити
В житті не перший, та значущий*

крок.

*А час летить, його не зупинити,
На ваші скроні сипле сивину.
І на урок до мене йдуть вже діти,
І я у них, як ви в мені, живу.*

(К. Дишкант)

Марія Пилипівна ніколи не сиділа без діла. Усі в селі знали, що в Пилипівни – «найсмачніший хліб», торт «Наполеон», пиріжки і плачинди. Вона була дуже гостинною людиною. Для всіх у Пилипівни було добре слово-порада. Її часто відвідували колишні випускники школи, односельці. Добра господиня, ніжна й мудра порадиця, мати і бабуся – такою пам'ятають Марію Пилипівну її діти та онуки.

14 травня 2010 року перестало битися серце Марії Пилипівни Шапошник. Похована вона поряд зі своїм чоловіком Павлом Олексійовичем, який помер у 65-річному віці у 1996 році. Останні роки життя тяжко хворів, та все ж був людиною працюютою, тямущою. Від батька Олексі Прокоповича успадкував любов до бджільництва, передав її своєму синові Віталію та внукові Олексію. Був людиною чесною і відвертою, добрим господарем, батьком і дідусем.

Павла Олексійовича шанували і колеги по роботі, і односельці. Неодноразово нагороджувався грамотами районного та обласного відділів освіти, грамотою Міністерства освіти УРСР.

Люди старшого покоління пам'ятають, як Павло Олексійович організував

рибалок рятувати нашу річку Богодушну під час паводку. На плечах носили каміння, візками возили щєбінь і гатили греблю, щоб не вийшла вода. І так було не один рік, поки не збудували нову греблю. А ще Павло Олексійович любив грати на гармошці, балалайці, гітарі. Був людиною доброзичливою, товариською, любив дітей, онуків.

Краснокутська (Шапошник) Олена Павлівна народилася 15 травня 1957 р. у селі Федеро-Михайлівка Єланецького району Миколаївської області в сім'ї вчителів. Закінчила десять класів Нововасилівської ЗОШ і в 1974 році стала студенткою Миколаївського педагогічного інституту. У 1997 році одружилася з Краснокутським Володимиром Олексійовичем. Із майбутнім чоловіком познайомилася під час проходження практики в Зернорадгоспній середній школі Вознесенського району. У 1978 році закінчила навчання в педінституті й одержала направлення на роботу в школу № 10 міста Вознесенська. Викладала українську мову та літературу в російськомовній школі. Завжди мріяла жити і працювати в рідному селі. У 1980 році переїхала з чоловіком до Нововасилівки, почала працювати вчителем української мови та літератури. Активна в громадському житті школи і села, незмінний депутат сільської ради, людина творча, ініціативна, тривалий час очолювала шкільне методичне об'єднання вчителів предметів гуманітарного циклу, вела літературно-етнографічний гурток «Берегиня». Її учні – активні учасники творчих конкурсів, фестивалів. Постійно проводять пошуково-дослідницьку роботу з фольклору, етнографії, літератури рідного краю. Багато з них – переможці районних та обласних конкурсів учнівської творчості. Олена Павлівна любить народну творчість, поезію і сама складає вірші. Навчає поетичної майстерності своїх вихованців. Неодноразово нагороджувалася грамотами районного відділу освіти, районної ради, обласного відділу освіти та галузевої профспілки.

У 2013 році вийшла на пенсію (42 роки педагогічного стажу), але не змог-

ла без школи, без дітей, тому і сьогодні Олена Павлівна проводить уроки української мови та літератури, а також викладає зарубіжну літературу у 8 класі. Нагороджена медаллю «Ветеран праці». Має сина Олексія і трьох онуків.

Шапошник Віталій Павлович народився 5 вересня 1960 року в селі Нововасилівка. Закінчив Нововасилівську середню школу і в 1977 році став студентом факультету фізичного виховання Миколаївського педагогічного інституту. У 1981 році закінчив навчання й одержав направлення на посаду вчителя фізичної культури Нововасилівської середньої школи. Викладав у школі 26 років. Виховав доньку Наталю (1986 р. н.) і сина Віталія (1986 р. н.). Віталій Павлович багато уваги приділяв розвитку спорту в селі, залученню молоді до занять у спортивних секціях, гуртках. Сприяв активній участі школярів у спортивних змаганнях, туристичних походах. Завдяки вчителю фізичного виховання В. П. Шапошнику учні школи неодноразово посідали призові місця на районних та обласних спортивних змаганнях. Учителем має авторитет серед колег, односельців, учнів, батьків. Гарний господар, ініціатор багатьох добрих справ із благоустроєм території села, школи, будівництва містків, упорядкування криниць, зариблення ставка (усього не перелічити). П'ятнадцять років під час літньої відпустки пропрацював комбайнером у колгоспі «Шлях Леніна», був одним із кращих комбайнерів у районі. Нагороджувався грамотами, вимпелами, грошовими преміями та призами за результатами успішної праці.

Хороший сім'янин, люблячий батько і дідусь чотирьох онуків. Обійстя Шапошника Віктора Павловича – одне з кращих, найбільш упорядкованих у селі. Після виходу на пенсію з 2007 року він працює на землі, вирощує хліб. Гарний господар. Відстоює інтереси громади в районній раді. Жителі села неодноразово обирали Віталія Павловича своїм депутатом. І про рідну школу він ніколи не забуває, підтримує і порадою, і матеріально.

Краснокутський Олексій Володимирович народився 3 березня 1981 року в селі Нововасилівка. Закінчив 11 класів Нововасилівської загальноосвітньої школи I–III ступенів у 1998 році. Цього ж року став студентом філологічного факультету Миколаївського державного педагогічного університету ім. В. О. Сухомлинського, який закінчив у 2003 році. У цьому ж році направлений на роботу до своєї рідної школи в село Нововасилівку на посаду вчителя української мови та літератури, зарубіжної літератури. Незабаром одружився. Молодий педагог – творчий, ерудований, умілий організатор учнівського колективу. Заслужив повагу серед батьків та учнів школи. Багато працює з дітьми додатково, велику увагу приділяє розвитку творчих здібностей, самостійній роботі школярів із додатковою літературою. Його учні – активісти громадського життя школи та села.

Олексій Володимирович – хороший сім'янин, батько трьох дітей шкільного віку. Брав участь у районному конкурсі «Учитель року», відзначений грамотою районного відділу освіти, премією за успішну участь школярів у районних та обласних літературних конкурсах, у роботі МАН.

5 вересня 2020 року в династії Шапошників-Краснокутських відбулася значна подія – 60-річний ювілей із дня народження Віталія Павловича. Зібралася вся дружна родина Шапошників-Краснокутських. Віталій Павлович, звертаючись до всіх, сказав тепле слово про своїх батьків – Марію Пилипівну та Павла Олексійовича: «Життя таке швидкоплинне, увесь час

ми кудись поспішаємо, не завжди звертаємо увагу на поради і застереження своїх батьків. І тільки з часом розуміємо, якими потрібними були ці настанови». Батько, Павло Олексійович, часто повторював сину таку житейську мудрість: «Кінь на чотирьох ногах, та й то спотикається, а людина – на двох. Та що б не сталося, як би ти не спіткнувся, уставай і йди вперед, не озираючись назад». Цю народну мудрість діти Павла Олексійовича передають уже своїм дітям і внукам. І є надія, що хтось із правнуків славної династії продовжить педагогічний шлях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на проведені дослідження, переконуємося: не випадковість, що шановані педагоги Шапошник Павло Олексійович і Марія Пилипівна жили та виховували своїх дітей за педагогічними порадами В. О. Сухомлинського, який неодноразово висловлював думку: «Якщо ви мрієте залишити після себе слід на землі – не обов'язково бути видатним письменником або вченим, творцем космічного корабля або відкривачем нового елемента періодичної системи. Ви можете утвердити себе в суспільстві, виховуючи хороших дітей. Хороших громадян, хороших трудівників, хорошого сина, хорошу дочку, хороших батьків» (Сухомлинський В. О., 1988, с. 12).

Актуальним буде подальше дослідження історії педагогічних династій для популяризації почесної та завжди вагомої професії вчителя вже Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1976. – 385 с.
2. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1988. – 304 с.
3. Федяєва Л. В. Дитиноцентрична концепція сімейного виховання в науковому доборку В. О. Сухомлинського / Педагогічний дискурс. Випуск 10. – Херсон, 2011.

УЧИТЕЛЬ – ПРИЗВАНИЕ ИХ...

Милейко Ольга,
заведующая учебно-методической лабораторией
управления развитием регионального образования
Николаевский областной институт
последипломного педагогического образования
ул. Адмиральская, 4-а, 54001, г. Николаев, Украина
olga.mileyko@moippo.mk.ua

Краснокутская Елена,
учитель украинского языка и литературы
Нововасильевская общеобразовательная
школа I–III ступеней Еланецкий район Николаевская область
ул. Школьная, 9, 55520, с. Нововасильевка
Еланецкий район Николаевская область

В статье рассказывается об учительской династии и ее значении для становления Новой украинской школы, дела воспитания будущих граждан. О бесценном опыте педагогов трех поколений из села Нововасильевка в Еланецком районе на Николаевщине, их благородных ценностях в деле обучения и воспитания, формировании корпоративной культуры образовательного учреждения.

К. Д. Ушинский считал, что учитель обязательно должен поделиться с коллегами своим опытом, мыслями, обдумать волнующие вопросы и сомнения относительно правильности выбранного пути или метода воспитания. Созвучную мысль высказала Л. В. Федяева о том, что лучший опыт работы одного из учителей должен быть известен всем учителям страны, а не оставаться в пределах одной школы.

Ключевые слова: благородное дело; призвание; семейная наследственность; учительская династия; ценности.

BEING A TEACHER IS THEIR MISSION...

Mileiko Olha,
Head of the Laboratory for managing of regional education
Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv
olga.mileyko@moippo.mk.ua

Krasnokutska Olena,
a Ukrainian teacher
Novovasylivka school in Yelanets
district of Mykolaiv region
9 Shkilna Street, 55520

The article tells about the teacher's dynasty and its significance for New Ukrainian school formation, the issues of future citizens' education. It tells about the valuable experience of three teacher generations from Novovasylivka village in Yelanets district. The article also says about the pedagogical dynasties' contribution to the corporate culture and building teachers

teams (every fifth educational institution has got a dynasty). That's what Vasyl Sukhomlynskii mentioned in "Conversation with a young school principal": "Any primary and secondary school team is rich in people with bright individual talents, abilities, intelligence, talents. The core is that these individual traits are manifested in a strong-willed individuality, in a deeply developed human dignity and self-esteem" (Vasyl Sukhomlynskii, Kyiv, 1976, p. 385).

As for pedagogical experience heredity and transferring values from wise and experienced teachers to the younger ones, Kostiantyn Ushynskii believed that the teacher must share their experience, opinions, discuss concerns about the chosen path or education methods. The best experience of one teacher should be known to all teachers in the country, and not remain within one school (L. Fediaieva, Kherson, 2011, p. 498).

Nowadays teachers often refer to the European teaching experiences and values, however today the pedagogical dynasties' domestic experience is no less important. It should become a factor for improving pedagogical skills, teacher's creativity and leadership, it is also a source of progress through study and communication. This experience should serve as a lever in the other practices, it can be disseminated and implemented. The experience of teachers' families is the basis on which the pedagogical skills of future teachers and, possibly, new pedagogical dynasties will grow.

Keywords: family heredity; noble cause; teacher's dynasty; values; vocation.

REFERENCES

1. Fediaieva, L. V. (2011). Dytynotsentrychna kontseptsiiia simeinoho vykhovannia v naukovomu dorobku V. O. Sukhomlynskoho [Child-centered concept of family education in the scientific work of V. O. Sukhomlynsky]. *Pedahohichnyi dyskurs*. Vypusk 10. Kherson (ukr).
2. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Rozмова z molodym dyrektorom shkoly* [Conversation with a young school principal]. Kyiv: Rad. shk. (ukr).
3. Sukhomlynskyi, V. O. (1988) *Sto porad uchytelevi* [One hundred tips for the teacher]. Kyiv: Rad. shk. (ukr)